

Investigating Factors Influencing the Improvement of Students' Learning in Geography: A Case Study of Female High School Students in Birjand

1. Fariba Hemmati, 2. Nosrat Moradi Hovasin, 3. Muhaddeh Shahdadi

1. Department of Geography Education, Farhangian University, Tehran, Iran.

F.Hemmati@cfu.ac.ir

2. Graduate of Geography and Rural Planning, Faculty of Geographical Sciences and Planning, University of Isfahan

3. Student of Geography Education, Farhangian University, Tehran, Iran.

ABSTRACT

Keywords:

Geography
Learning
Improvement
Thematic Analysis
Students
Birjand City

This study investigates the factors influencing the improvement of students' learning in geography in girls' high schools in Birjand city. The statistical population of this research includes students from girls' high schools in Birjand. A random sampling method was used, and 82 female students from 7 high schools were selected. Using thematic analysis, qualitative data were collected through questionnaires and analyzed using MAXQDA software. The findings showed that utilizing diverse teaching methods and reducing the volume of course content can significantly enhance students' learning. Specifically, field trips and the use of conceptual maps were identified as the most effective methods. These methods help students better understand complex geographical concepts by creating practical and engaging experiences. The research also highlighted the significant role of teachers in increasing interest and improving students' learning. Employing attractive and varied teaching methods, fostering positive interactions with students, and providing real-life examples of geographical concepts can increase students' motivation and interest in geography. Ultimately, the study demonstrated that reducing the volume and content of textbooks and allocating more time to practical and participatory activities can make geography lessons more engaging and improve students' learning. Paying attention to students' perceptions of geography and striving to change this perception towards a positive and practical outlook are also important factors in enhancing learning.

¹ .Corresponding author

F.Hemmati@cfu.ac.ir

ISSN (Online):

DOI:

Received: 1403/08/23 .Reviewed: 1403/11/07 Accepted: 1403/11/12 PP: 18

Citation (APA): Hemmati, F. A. (2023). Investigating Factors Influencing the Improvement of Students' Learning in Geography *The Journal of Theory and Practice in Teachers Education*, 6(4), 1-18. <https://doi.org/10.12345/tej.12.10.112>

بررسی عوامل مؤثر بر بهبود یادگیری دانش‌آموزان در درس جغرافیا، مطالعه

موردی: دانش‌آموزان دبیرستان‌های دخترانه شهر بیرجند

مقاله پژوهشی

۱. فریبا همتی، ۲. نصرت مرادی هوسین، ۳. هوسین شهسادی

۱. گروه آموزشی جغرافیا، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران. F.Hemmati@cfu.ac.ir

۲. دانش‌آموخته جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشکده علوم جغرافیایی و برنامه‌ریزی، دانشگاه اصفهان.

۳. دانشجوی رشته آموزش جغرافیا، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران.

چکیده

این پژوهش به بررسی عوامل مؤثر بر بهبود یادگیری دانش‌آموزان در درس جغرافیا در دبیرستان‌های دخترانه شهر بیرجند پرداخته است. جامعه آماری این پژوهش شامل دانش‌آموزان دبیرستان‌های دخترانه شهر بیرجند است. نمونه‌گیری به صورت تصادفی انجام شد و ۸۲ دانش‌آموز دختر از ۷ دبیرستان انتخاب شدند. با استفاده از روش تحلیل مضمون، داده‌های کیفی از طریق پرسش‌نامه‌ها جمع‌آوری و با استفاده از نرم‌افزار مکس کیودا تحلیل شدند. یافته‌ها نشان داد که استفاده از روش‌های آموزشی متنوع و کاهش حجم محتوای درسی می‌تواند بهبود چشمگیری در یادگیری دانش‌آموزان ایجاد کند. به‌ویژه، روش‌های گردش علمی و استفاده از نقشه‌های مفهومی به عنوان مؤثرترین روش‌ها شناسایی شدند. این روش‌ها با ایجاد تجربه‌های عملی و جذاب، به دانش‌آموزان کمک می‌کنند تا مفاهیم پیچیده جغرافیایی را بهتر درک کنند. نتایج پژوهش همچنین حاکی از آن است که نقش معلمان در افزایش علاقه و بهبود یادگیری دانش‌آموزان بسیار حائز اهمیت است. استفاده از روش‌های تدریس جذاب و متنوع، ایجاد تعامل مثبت با دانش‌آموزان و ارائه مثال‌های واقعی از مفاهیم جغرافیایی، می‌تواند انگیزه و علاقه دانش‌آموزان را به درس جغرافیا افزایش دهد. در نهایت، این پژوهش نشان داد که کاهش حجم و محتوای کتاب‌های درسی و اختصاص زمان بیشتر به فعالیت‌های عملی و مشارکتی می‌تواند به جذاب‌تر شدن درس جغرافیا و بهبود یادگیری دانش‌آموزان کمک کند. توجه به نوع نگاه دانش‌آموزان به درس جغرافیا و تلاش برای تغییر این نگاه به سمت مثبت و کاربردی نیز از دیگر عوامل مؤثر بر بهبود یادگیری است.

از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید

DOI:

واژه‌های کلیدی:

جغرافیا

بهبود یادگیری

تحلیل مضمون

دانش‌آموزان

شهر بیرجند

۱. نویسنده مسئول

F.Hemmati@cfu.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۸/۲۳

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۱۱/۰۷

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۱/۱۲

شماره صفحات: ۱۸

آموزش و پرورش در جوامع امروزی با کارکردهای متنوع و متعدد، مسئولیت‌های بزرگی را برای تحقق اهداف فردی و اجتماعی بر عهده گرفته است و بهترین فرصت برای شکوفایی استعداد‌های انسان محسوب می‌شود؛ در واقع، کلید توسعه و نقطه آغاز حرکت به سوی رشد و توسعه همه‌جانبه و پایدار، سرمایه‌گذاری در آموزش عمومی و توجه به کیفیات برون‌دادهای آموزشی است (Shams, 2019: 59). در این میان، آموزش جغرافیا نقشی بی‌بدیل در پرورش درک انسانی از محیط و جامعه پیرامون ایفا می‌کند. زندگی روزمره ما با جغرافیا درهم‌تنیده است؛ هر یک از ما در یک مکان منحصر به فرد زندگی می‌کنیم و در تعامل مداوم با محیط اطراف هستیم.

برای درک فعالیت‌های خود در محیط و الگوی زندگی مناسب، ضروری است که جامعه انسانی و محیط را با تفاوت‌های آن‌ها بشناسیم. این فهم را می‌توان در سه عبارت معنادار خلاصه کرد: چه چیزی کجاست؟ چرا آنجا؟ و چرا از آن مراقبت می‌کنیم؟ دانش‌آموزان با فرصت برای کشف این سه جنبه از جغرافیا به‌عنوان سه الگو و رکن اساسی، فرایندها و روابط متقابل درون و بیرون محیط فیزیکی و جوامع انسانی را در زمین بررسی می‌کنند (Ontario curriculum, 2018). اهمیت آموزش جغرافیا چنان برجسته است که در برخی کشورهای پیشرفته، معلمان برای دریافت گواهینامه تدریس جغرافیا از دانشگاه، ملزم به گذراندن دوره‌های بین‌المللی جغرافیا هستند. این دوره‌ها ابتدا در مقطع ابتدایی اعمال شده بود؛ اما پس از آن به دوره‌های دبیرستان تعمیم داده شد (Brysch, 2016). با توجه به اهمیت این حوزه، شناسایی عوامل مؤثر بر یادگیری و پیشرفت تحصیلی در آموزش جغرافیا از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. عوامل مؤثر بر یادگیری و پیشرفت تحصیلی بسیار وسیع است و شناسایی این عوامل در رفع مشکلات و نارسایی‌های موجود در نظام آموزشی مهم است (Scott et al, 2014: 56). در زمینه آموزش جغرافیا نیز بحث‌های زیادی پیرامون راهبردها و عوامل مؤثر بر آن وجود دارد. این عوامل می‌توانند پتانسیل توسعه آموزش جغرافیا و همچنین آگاهی‌بخشی محیطی دانش‌آموزان را افزایش دهند (Chang & Kidman, 2023: 85). از جمله این عوامل می‌توان به روش تدریس استاد، سازماندهی محتوای آموزشی، امکانات و تجهیزات، صلاحیت حرفه‌ای معلم (آموزشی و پژوهشی) و تکنولوژی‌های نوین اشاره کرد (Zamani, 2017: 23).

بررسی وضعیت فعلی آموزش جغرافیا و تحلیل عواملی که بر فرآیند یادگیری تأثیر می‌گذارد، نیازمند یک ارزیابی دقیق و جامع است. این ارزیابی شامل تحلیل روش‌های تدریس موجود، محتوای آموزشی، میزان استفاده از فناوری‌های نوین و همچنین برنامه‌های درسی است که برای ارتقاء یادگیری در نظر گرفته شده است. علاوه بر این، باید به عوامل روان‌شناختی و اجتماعی که بر یادگیری دانش‌آموزان تأثیر می‌گذارد نیز توجه کرد. تغییرات در نگرش و دیدگاه‌های دانش‌آموزان نسبت به درس جغرافیا و ترغیب آن‌ها به مشاهده عملی و مشارکت در فعالیت‌های علمی، می‌تواند به ارتقاء یادگیری کمک کند.

در پژوهش حاضر تلاش شده است با استفاده از روش تحلیل کیفی و رویکرد تحلیل مضمون، به این سؤالات اساسی پاسخ داده شود که: مهم‌ترین عوامل مؤثر بر یادگیری درس جغرافیا کدام‌اند؟ و چه راهکارهای عملی و مؤثر می‌توان برای ارتقای کیفیت آموزش و یادگیری در این درس ارائه داد؟ این تحقیق همچنین به تحلیل چالش‌های موجود در محیط‌های آموزشی و بررسی راهکارهایی برای بهبود شرایط آموزش جغرافیا در دبیرستان‌های دخترانه شهر بیرجند می‌پردازد. نتایج این تحقیق می‌تواند به طور مستقیم به معلمان، مدیران و سیاست‌گذاران آموزشی کمک کند تا درک بهتری از عوامل مؤثر بر یادگیری جغرافیا پیدا کرده و بتوانند برنامه‌ها و استراتژی‌های مؤثری برای بهبود کیفیت آموزش و یادگیری جغرافیا در مدارس طراحی و اجرا کنند. به این ترتیب، این پژوهش نه تنها به شناسایی مشکلات و چالش‌ها در یادگیری جغرافیا می‌پردازد، بلکه به دنبال یافتن راهکارهایی است که به رفع این مشکلات کمک کرده و باعث ارتقای کیفیت آموزش جغرافیا در سطح دبیرستان‌ها گردد.

مطالعات گسترده‌ای در زمینه بهبود یادگیری دانش‌آموزان در درس جغرافیا انجام شده است که هر یک به تحلیل ابعاد مختلف این مقوله پرداخته‌اند (جدول ۱). این تحقیقات به بررسی روش‌ها، استراتژی‌ها و عوامل مؤثر بر ارتقاء یادگیری در این حوزه توجه داشته‌اند. نتایج این مطالعات دیدگاه‌های متفاوتی را در خصوص بهبود فرآیند یاددهی و یادگیری ارائه داده است.

جدول ۱. ماتریس پیشینه تحقیق در زمینه تأثیر روش‌های آموزشی بر یادگیری دانش‌آموزان در درس

جغرافیا

پژوهشگر / سال	موضوع پژوهش	روش پژوهش	نتایج
Asadian et al (2011)	بررسی تلفیق دروس تربیت بدنی با جغرافیا و تأثیر آن بر یادگیری شناختی دانش‌آموزان	آزمایشی (گروه تجربی و گروه کنترل)	تلفیق تربیت‌بدنی و جغرافیا تأثیر معناداری بر یادگیری شناختی داشته و گروه تجربی به سطوح بالاتری از تفکر دست یافته است.
Sadeghi & Lagzian (2017)	نقش و اهمیت بازدیدهای میدانی در آموزش جغرافیا و علوم زمین	بازدیدهای میدانی	از دیدهای علمی یکی از اثرگذارترین روش‌ها در آموزش جغرافیا است و باعث درک عمیق‌تر و مشاهده مستقیم پدیده‌ها توسط دانش‌آموزان می‌شود.
Ahmadi et al (2018)	ارزیابی تأثیر یادگیری مشارکتی بر خلاقیت دانش‌آموزان در درس جغرافیا	یادگیری مشارکتی	یادگیری مشارکتی تأثیر مثبتی بر افزایش خلاقیت دانش‌آموزان در جغرافیا دارد.
Mohammadi & Abedini (2020)	تأثیر گردش‌های علمی بر یادگیری دانش‌آموزان در درس جغرافیا	آزمایشی (گروه تجربی و گروه کنترل)	یادگیری در گروه آزمایش پس از گردش علمی افزایش یافته، در حالی که در گروه کنترل کاهش یافته است.
Moradi (2021)	تحلیل داده‌های ماهواره‌ای، مدل‌سازی سه‌بعدی، و	تحلیل داده‌های ماهواره‌ای و ابزارهای پیشرفته	آموزش عملی این فنون در مدارس موجب افزایش انگیزه پژوهشی و خلاقیت دانش‌آموزان شده است. نیاز

به دبیران متخصص و تجهیزات پیشرفته تأکید شده است.		استفاده از پمپاها در آموزش جغرافیا	
تدریس میدانی، آموزش چندرسانه‌ای، استفاده از هوش مصنوعی، روش‌های مشارکتی، و طراحی محتوای متناسب از راهبردهای مهم در آموزش جغرافیاست.	بررسی کیفی عوامل آموزشی	عوامل و راهبردهای مؤثر در آموزش جغرافیا	1.1 Dolatshahi & Toulabi Nejad (2024)

پژوهش حاضر با مطالعات پیشین در چندین جنبه کلیدی تفاوت دارد: در حالی که بسیاری از مطالعات پیشین به بررسی یک یا دو عامل خاص پرداخته‌اند، این پژوهش به طور جامع به بررسی چندین عامل مؤثر بر بهبود یادگیری دانش‌آموزان در درس جغرافیا پرداخته است؛ از طرف دیگر، برخلاف برخی از مطالعات که از روش‌های کمی استفاده کرده‌اند، این پژوهش از روش تحلیل مضمون برای شناسایی و تحلیل الگوها و مفاهیم موجود در داده‌های کیفی بهره برده است.

مبانی نظری

تدریس یک فرایند هدفمند، منظم و از پیش طراحی شده است که به‌طور فعال و متقابل بین معلم و دانش‌آموز جریان دارد. در این فرایند، ویژگی‌ها و رفتارهای معلم و دانش‌آموز بر یکدیگر تأثیر می‌گذارند و این تأثیرات می‌تواند به‌صورت مستقل یا وابسته به‌وقوع بپیوندد. به‌عبارت‌دیگر، تدریس فرآیندی است که از تعامل معلم و دانش‌آموز به‌منظور ایجاد تغییرات در رفتار دانش‌آموزان صورت می‌گیرد (Seif, 2023).

Kimble (1961) یادگیری را به‌عنوان فرآیند تغییرات نسبتاً پایدار در رفتار یا توانمندی‌های رفتاری ناشی از تجربه تعریف می‌کند. این تغییرات به‌طور معمول در نتیجه تعامل فرد با محیط به وقوع می‌پیوندند و نباید به تغییرات موقتی در بدن که به علت بیماری، خستگی یا مصرف داروها رخ می‌دهند، نسبت داده شوند. وی بر این نکته تأکید می‌کند که یادگیری یک فرآیند مستمر است که در آن فرد بر اساس تجربیات خود به‌طور تدریجی و پایدار به تکامل و تغییر دست می‌یابد. این تعریف بر تفاوت بین تغییرات رفتاری پایدار و تغییرات موقتی که ناشی از عوامل بیرونی هستند، تأکید دارد و یادگیری را به‌عنوان فرآیندی معتبر و مداوم در نظر می‌گیرد.

بهبود یادگیری به مجموعه‌ای از فرآیندها، روش‌ها و راهبردهایی اشاره دارد که هدف آن ارتقای کیفیت و کارایی فرایند یادگیری است. این مفهوم شامل شناسایی موانع یادگیری، استفاده از ابزارها و فناوری‌های نوین، توسعه روش‌های تدریس و یادگیری مؤثر و همچنین بهبود شرایط محیطی و روان‌شناختی یادگیرنده می‌شود. بهبود یادگیری ممکن است بر جنبه‌های مختلفی همچون انگیزه، توانمندسازی، بازخورد مناسب و ارزیابی تأکید داشته باشد (Seif, 2023).

عوامل مؤثر بر یادگیری

- آمادگی: یادگیرنده باید از لحاظ جسمی، عاطفی، حسی، ذهنی و علمی، رشد کافی کرده باشد تا بتواند به خوبی یاد بگیرد و یادگیری زمانی برایش مفید خواهد بود که در نظر او ارزش داشته باشد. آمادگی فرد در زمینه‌های مختلف متفاوت است.
- انگیزه و هدف: اهداف و انگیزه‌ها از عوامل بسیار مؤثر در یادگیری‌اند. هدف به یادگیرنده جهت و نیرو می‌دهد. هدف نباید مبهم، ایده‌آل و قابل‌وصول باشد. صراحت اهداف و امکان تحقق آنها تقویت انگیزه بوده، محیط یادگیری را نشاط‌آور و سطح یادگیری را عمیق‌تر و مؤثرتر می‌کند. یادگیری معلول انگیزه‌های متفاوت است. یکی از این انگیزه‌ها که نقش مهمی در جریان یادگیری دارد، میل و رغبت شاگرد به آموختن است. رغبت محرکی است که نیروی فعالیت را افزایش می‌دهد. یا اینکه شاگردان در ضمن یادگیری، فعال باشند باید به موضوعی که می‌خواهند فراگیرند علاقه‌مند باشند.
- استنادهای علی و انتظار موفقیت: نسبت دادن‌ها یا استنادهای علی توضیحات و دلایلی هستند که افراد در خصوص چگونگی موفقیت و شکست خود نظری ارائه می‌دهند.
- تجارب گذشته: آموخته‌ها و تجربه‌های گذشته شاگرد، ساخت شناختی وی را تشکیل می‌دهد.
- رابطه کل و جزء: روانشناسان مکتب گشتالت بر این باورند که اندیشه انسان از ادراک کل معین‌دار تشکیل می‌شود. مطالعه فرآیند یادگیری نشان می‌دهد که حرکت از کل به جزء، روند یادگیری را بهتر و فهم مطالب را آسان‌تر می‌کند.
- تمرین و تکرار: تمرین و تکرار: تأثیر تمرین و تکرار در کل فرآیند یادگیری و جنبه‌های مختلف آن و به‌ویژه در جنبه روانی- حرکتی انکارناپذیر است. همه افراد ضرب‌المثل "کار نیکو کردن از پر کردن است" را شنیده‌اند و می‌دانند که بازی روی یخ یا رانندگی فقط در نتیجه تمرین و تکرار یاد گرفته می‌شود.
- موقعیت و محیط یادگیری: موقعیت یادگیری و محیط آن از عوامل بسیار مؤثر یادگیری است. یادگیری شاگردان مدارس خوب در مقایسه با یادگیری شاگردان مدرسه‌ای که فضای مناسبی ندارند و جز کتاب درسی منابع دیگری در اختیار ندارند بسیار متفاوت خواهد بود. محیط آموزشی خوب، منحصر به فضا و تجهیزات آموزشی نیست، بلکه نیروی انسانی به ویژه معلم و عوامل اجرایی مدارس در این محیط نقش اساسی دارند.
- روش تدریس معلم: نیروی انسانی و به ویژه معلمان، از مهمترین عوامل تشکیل دهنده محیط- های آموزشی هستند. اگر معلم با نظریه‌ها و اصول یادگیری آشنا نباشد و تدریس زل فقط انتقال واقعیت‌های علمی بداند و تجارب یادگیری را منحصر به نشستن در کلاس، گوش دادن و حفظ کردن مطالب شنیده شده یا نوشته شده در کتاب تصور کند، مسلم است که در تقویت کنجکاوی و پرورش استعداد و تفکر علمی شاگردان، چندان موفق نخواهد بود؛ زیرا شاگردی که همواره علاقه‌مند به فکر

کردن است، در بررسی امور مختلف باید فرصت حرکت و جنبش داشته باشد تا بتواند به هدف‌های آموزشی برسد (Bar-Khoda et al, 2020: 14-15).

آموزش جغرافیا تحت تأثیر عوامل متعددی قرار دارد که بر اهمیت آن در تربیت فرد و جامعه تأکید می‌کنند. نقش معلم و یادگیرنده در فرایند یادگیری، همراه با مفاهیمی همچون یادگیری مادام‌العمر و تطبیق با تغییرات اجتماعی و علمی، از عوامل کلیدی در این حوزه هستند. آموزش و تربیت نیز به‌عنوان نیازی اساسی برای بقا و سازگاری با محیط، جایگاه مهمی دارد. برنامه درسی باید نیازهای دانش‌آموزان و جامعه را هم‌زمان مدنظر قرار داده و افراد را برای زندگی در جامعه آماده کند. موفقیت برنامه درسی در ایجاد تعادل میان نیازهای فرد، جامعه و دانش نهفته است و چنین تعادلی می‌تواند به تربیت نسلی کارآمد برای آینده کمک کند (Ahmadabadi & amiri, 2023:19). جغرافیا به‌عنوان یک علم میان‌رشته‌ای، در تقاطع علوم طبیعی و اجتماعی قرار دارد و به بررسی روابط پیچیده و متقابل میان انسان و محیط پیرامون او می‌پردازد. این رشته، با استفاده از مفاهیمی همچون فضا، مکان، و تعاملات انسانی، دانش‌آموزان را قادر می‌سازد تا پدیده‌های طبیعی و اجتماعی را به شیوه‌ای تحلیلی درک کنند. اهمیت جغرافیا به‌عنوان یک علم کاربردی در تحلیل محیط‌های انسانی و طبیعی، باعث شده تا این علم از قابلیت‌های زیادی برای تربیت افراد با مهارت‌های تحلیلی و فضایی برخوردار باشد. از ویژگی‌های برجسته درس جغرافیا، بهره‌گیری از ابزارهایی نظیر نقشه‌ها و سامانه‌های اطلاعات جغرافیایی (GIS) است که این ابزارها نه تنها به تجزیه و تحلیل داده‌های جغرافیایی کمک می‌کنند، بلکه مهارت‌های فضایی و تجسمی دانش‌آموزان را نیز توسعه می‌دهند (Moradi et al, 2021, 109). این تکنولوژی‌ها علاوه بر تقویت مهارت‌های شناختی، توانایی‌های دانش‌آموزان را در زمینه تجزیه و تحلیل مسائل پیچیده محیطی و اجتماعی افزایش می‌دهند. روش‌های تدریس فعال نظیر گردش علمی، روش نمایشی، یادگیری مشارکتی و بحث گروهی، از جمله تکنیک‌هایی هستند که بر اساس تعاملات دانش‌آموزان با محیط و یکدیگر، موجب تقویت مهارت‌های تفکر انتقادی، تجزیه و تحلیل داده‌ها و ارتقای مشارکت در یادگیری می‌شوند (Zibanajad Jalodaar, 2023:1). این روش‌ها به‌ویژه در تدریس درس جغرافیا که با مفاهیمی چون مکان، فضا، تعاملات انسانی و فرایندهای طبیعی و اجتماعی سر و کار دارد، می‌توانند نقش بسزایی در ارتقای یادگیری ایفا کنند.

روش پژوهش

این پژوهش که به بررسی عوامل مؤثر بر بهبود یادگیری دانش‌آموزان در درس جغرافیا در دبیرستان‌های دخترانه بیرجند می‌پردازد، از نوع مطالعات کاربردی و کیفی محسوب می‌شود. با بهره‌گیری از روش تحلیل مضمون، این مطالعه به بررسی الگوهای موجود در داده‌های کیفی پرداخته است. تحلیل مضمون به‌عنوان روشی کارآمد در تحلیل داده‌های مکتوب، فرآیندی شامل مراحل اصلی زیر است (Sheykh zadeh, 2012:7; Porsesh et al, 2021: 354; Braun & Clarke, 2006:77):

- جمع‌آوری و آماده‌سازی داده‌های کیفی مانند مصاحبه.
 - کدگذاری داده‌ها به کدها یا برچسب‌ها برای شناسایی الگوها و موضوعات موجود در داده‌ها.
 - بررسی و تحلیل کدها و استخراج الگوها و مفاهیم موجود.
 - ارائه نتایج و استنتاج‌های به‌دست‌آمده از تحلیل داده‌ها.
 - انتشار نتایج تحلیل مضمونی به صورت مقالات علمی، گزارش‌های پژوهشی یا ارائه‌های کنفرانسی.
- در این پژوهش، محقق با استفاده از روش مشاهده مستقیم و پرسش‌نامه‌ای شامل ۱۱ سؤال که بین ۸۲ دانش‌آموز دختر توزیع شد، داده‌ها را جمع‌آوری کرد. پس از جمع‌آوری پاسخ‌ها، کدگذاری پرسش‌نامه‌ها برای شناسایی دقیق‌تر سوالات و متغیرها انجام گرفت. فرآیند تحلیل داده‌ها شامل تحلیل سه‌مرحله‌ای تحلیل مضمون بود که در آن پاسخ‌های پرسش‌نامه‌ها به ۱۱ مقوله اصلی تقسیم و ۱۰۶ کد باز استخراج شد. در نهایت، مقوله‌های مشابه ترکیب شده و ۳۷ مقوله فرعی اصلی ایجاد گردید. به منظور بررسی ارتباطات میان مفاهیم، داده‌ها به نرم‌افزار مکس کیودا وارد و تحلیل نهایی صورت گرفت.

یافته‌های پژوهش

در جدول شماره (۲) کدگذاری مقوله‌های عوامل مؤثر بر بهبود یادگیری دانش‌آموزان در درس جغرافیا نوشته شده است. همان‌طور که مشخص است از پاسخ‌های جمع‌آوری شده، ۱۱ مقوله اصلی استخراج شد که پس از تحلیل بیشتر، به ۱۰۶ کد باز و سپس به ۳۷ مقوله فرعی تبدیل گردیدند. نتایج تحلیل داده‌ها حاکی از آن است که برخی عوامل خاص تأثیر قابل‌توجهی بر بهبود یادگیری دانش‌آموزان در درس جغرافیا دارند. تحلیل نهایی داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار مکس کیودا نیز نشان می‌دهد که بین مفاهیم ارتباطات معنی‌داری وجود دارد و به کمک این ارتباطات، ابر واژه‌ای برای موضوع پژوهش استخراج شد.

جدول ۲. خلاصه‌ای از کدگذاری مقوله‌های تحلیلی عوامل مؤثر بر بهبود یادگیری دانش‌آموزان در درس

جغرافیا

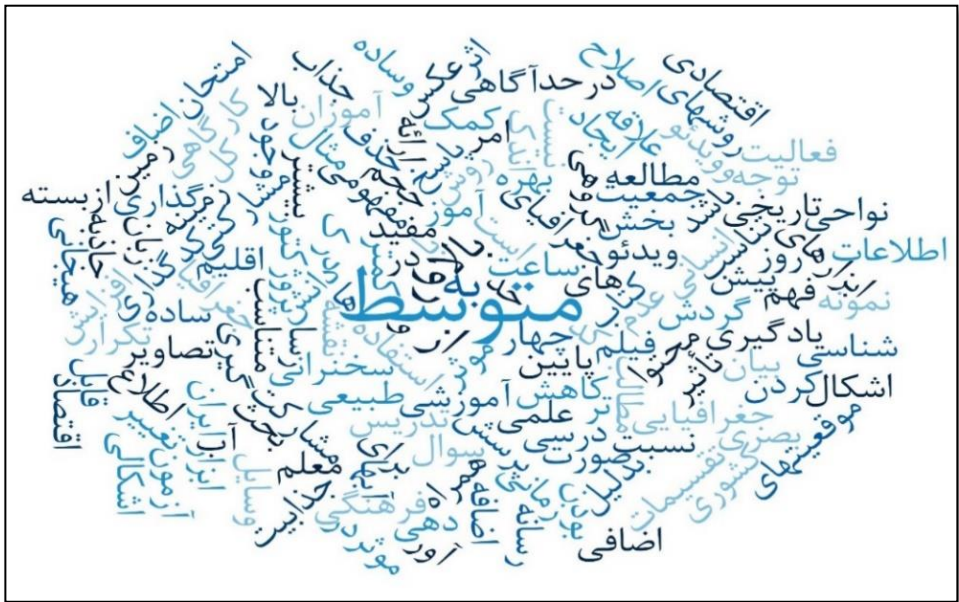
مقوله اصلی	مقولات فرعی	کدهای باز (مفاهیم)
۱. علاقه به روش‌های آموزشی جغرافیا	روش تدریس مشارکتی	مشارکت گروهی، بحث گروهی، روش مشارکتی در تدریس، روش کارگاهی.
	روش گردش علمی	گردش علمی.
	استفاده از نقشه مفهومی	نقشه مفهومی.
استفاده از رسانه‌های بصری	استفاده از فیلم‌های آموزشی، استفاده از ویدئو پروژکتور، استفاده از فیلم‌های آموزشی و ویدئو پروژکتور، استفاده از اشکال جغرافیایی و فیلم‌های آموزشی، استفاده از نقشه و عکس‌های جغرافیایی، استفاده از ویدئو پروژکتور و انیمیشن، استفاده از انیمیشن، استفاده از ویدئو پروژکتور و ابزارهای	

بررسی عوامل مؤثر بر بهبود یادگیری دانش‌آموزان در درس جغرافیا و ... / فریبا همتی و ... ۹

کمک‌آموزشی، استفاده از ویدئو پروژکتور و بسته‌های آموزشی، استفاده از ابزارهای کمک‌آموزشی.		
سخنرانی، سخنرانی همراه با ارائه مثال، بیان رسا و ساده معلم، روش تئوری.	روش سخنرانی	
پرسش و پاسخ.	پرسش و پاسخ	
استفاده از سرگرمی در تدریس، استفاده از روش‌های هیجانی.	استفاده از بازی و سرگرمی در تدریس	
بهره‌گیری از وسایل کمک آموزشی، بهره‌گیری از بسته‌های کمک آموزشی، با استفاده از کتاب‌های کمک آموزشی، بهره‌گیری از ویدئو پروژکتور، با استفاده از فیلم‌های آموزشی، با استفاده از نقشه، با استفاده از رسانه‌های بصری، با استفاده از نمونه سوال، استفاده از آزمون جهت سنجش یادگیری.	استفاده از ابزارهای آموزشی	۲. استفاده از روش‌های آموزشی در در یادگیری درس جغرافیا
بحث گروهی، روش مشارکتی.	روش‌های مشارکتی	
پرسش و پاسخ.	روش پرسش و پاسخ	
گردش علمی.	روش گردش علمی	
سخنرانی.	روش سخنرانی	
نقشه مفهومی.	استفاده از نقشه مفهومی	
عدم علاقه، عدم جذابیت، عدم اطلاع.	عدم علاقه به جغرافیا	۳. بخش‌هایی جذاب در درس جغرافیا
تصاویر، نقشه.	رسانه‌های بصری	
اقلیم‌شناسی، جغرافیای طبیعی، جغرافیای آب‌ها، بخش زیستی، بخش زمین‌شناسی، مخاطرات طبیعی.	جغرافیا طبیعی	
جغرافیا انسانی، نواحی اقتصادی، تقسیمات کشوری، بخش فرهنگی، جغرافیای سیاسی، جغرافیای تاریخی.	جغرافیا انسانی	
کل جغرافیا.	کل جغرافیا	
نقش زیاد، نقش متوسط، نقش کم.	افزایش علاقه	۴. نقش معلم در افزایش علاقه به درس جغرافیا
کاهش محتوا و حجم کتاب، کاهش مطالب حفظ کردنی، حذف بخش‌هایی از کتاب.	کاهش حجم و محتوای کتاب درسی	۵. تغییراتی برای جذاب‌تر شدن درس جغرافیا
استفاده از ویدئو پروژکتور، استفاده از ابزارهای جغرافیایی در تدریس، استفاده از فیلم‌های آموزشی.	ابزارهای متنوع و جذاب برای ارائه مطالب جغرافیایی	

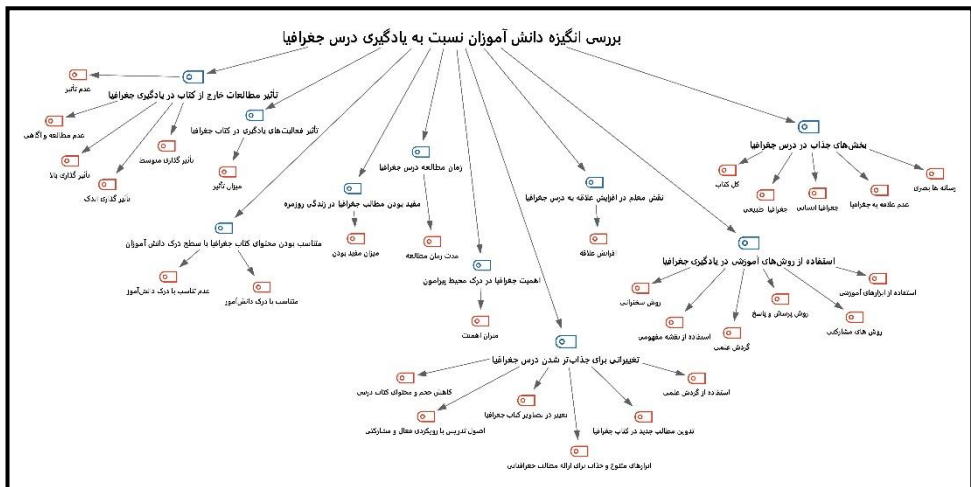
۱۰ فصلنامه علمی تخصصی پژوهش در آموزش مطالعات اجتماعی دوره ۶، شماره ۴، زمستان ۱۴۰۳

استفاده از گردش علمی	گردش علمی.
تغییر در تصاویر کتاب درسی	تصاویر و عکس.
تدوین مطالب جدید در کتاب جغرافیا	تدوین موضوعات چالشی، متناسب سازی مطالب، تدوین مطالب علمی و ساده.
اصول تدریس با رویکردی فعال و مشارکتی	تدریس نشاط‌آور و هیجانی، استفاده از روش‌های جذاب، جلوگیری از تکرار مطالب، استفاده از نقشه مفهومی، پیش-خوانی مطالب، حذف ارائه‌های کلاسی، تغییر در نحوه تدریس-پرسش و امتحان، استفاده از پرسش‌ها در فرآیند تدریس، مشارکت فعال دانش‌آموزان در فرآیند تدریس.
۶. زمان مطالعه درس جغرافیا	مدت زمان مطالعه (در هفته) بیشتر از چهار ساعت، متوسط چهار ساعت، کمتر از چهار ساعت.
۷. اهمیت جغرافیا در درک محیط پیرامون	میزان اهمیت اهمیت زیاد، اهمیت متوسط، اهمیت کم، عدم تأثیر.
۸. مفید بودن مطالب جغرافیا در زندگی روزمره	میزان مفید بودن بسیار مفید، متوسط مفید، مفید نیست.
۹. متناسب بودن محتوای کتاب جغرافیا با سطح درک دانش‌آموزان	متناسب با درک دانش‌آموز عدم تناسب با درک دانش‌آموز متناسب، متوسط، کاملاً متناسب. مفید نیست.
۱۰. تأثیر فعالیت‌های یادگیری در کتاب جغرافیا	میزان تأثیر تأثیر بالا، تأثیر متوسط، تأثیر پایین، عدم تأثیر و توجه.
۱۱. تأثیر مطالعات خارج از کتاب در یادگیری جغرافیا	تأثیرگذاری بالا بسیار مؤثر، تأثیر بیشتر نسبت به کتاب درسی.
	تأثیرگذاری متوسط مؤثر در ایجاد پیش زمینه یادگیری و مطالعه، مؤثر، مؤثر در حد اندک.
	تأثیرگذاری اندک تأثیر کمتر، اثر کمتر نسبت به کتاب درسی.
	عدم مطالعه و آگاهی عدم اطلاع.
عدم تأثیرگذاری	عدم تأثیر.

شکل ۱. ابر واژه‌های استخراج شده از نرم‌افزار مکس کیودا

از یازده مقوله اصلی شناسایی شده برای بررسی عوامل مؤثر بر بهبود یادگیری دانش آموزان دختر در درس جغرافیا در مدارس شهر بیرجند، نتایج زیر به دست آمده در شکل (شماره ۲) به صورت گرافیکی ارائه شده است.

شکل ۲: بررسی انگیزه دانش آموزان نسبت به یادگیری درس جغرافیا

علاقه به روش‌های آموزشی جغرافیا

براساس نظر دانش‌آموزان از بین هفت مقوله فرعی روش‌های آموزشی جغرافیا یعنی روش تدریس مشارکتی، روش گردش علمی، استفاده از نقشه مفهومی، استفاده از رسانه‌های بصری، روش سخنرانی، روش پرسش و پاسخ و استفاده از بازی و سرگرمی در تدریس، روش آموزشی گردش علمی انتخاب اصلی آنان برای یادگیری درس جغرافیا است. لذا دانش‌آموزان دبیرستان‌های دخترانه شهر بیرجند روش آموزشی گردش علمی را به عنوان انتخاب اصلی خود برای یادگیری درس جغرافیا ترجیح می‌دهند. این نتیجه می‌تواند به دلایل مختلفی باشد:

داشتن تجربه عملی در مکان‌های جغرافیایی: در این روش دانش‌آموزان به دلیل قرار گرفتن در محیط‌های واقعی یادگیری را به شکلی عمیق و ماندگارتر تجربه می‌کنند. ایجاد انگیزه و علاقه مضاعف: این نوع تجربه یادگیری باعث ایجاد علاقه و انگیزه مضاعف در یادگیری می‌شود و به دلیل ارتباط مستقیم با پدیده‌های جغرافیایی با جذابیت خاصی همراه است؛ ایجاد نوعی تجربه تیمی در گردش‌های علمی: این روش یادگیری فرصت کار تیمی جهت افزایش تعاملات مثبت میان دانش‌آموزان ایجاد می‌کند؛ تنوع در روش‌های آموزشی: استفاده از روش‌های متنوع آموزشی مانند گردش‌های علمی می‌تواند از یکنواختی و خستگی در کلاس‌های درس جلوگیری کند و یادگیری را جذاب‌تر و مؤثرتر کند.

استفاده از روش‌های آموزشی در یادگیری درس جغرافیا

از بین شش روش آموزشی در یادگیری درس جغرافیا، دانش‌آموزان معتقد بودند که استفاده از نقشه‌های مفهومی می‌تواند به عنوان یکی از مؤثرترین روش‌ها عمل کند. دلایل مختلفی برای این انتخاب وجود دارد. که از جمله می‌توان به ساده‌سازی مفاهیم پیچیده جغرافیایی اشاره کرد. نقشه‌های مفهومی به دانش‌آموزان کمک می‌کنند تا مفاهیم پیچیده جغرافیایی را بهتر درک کنند. این نقشه‌ها همچنین نمایش ارتباط بین پدیده‌ها و مفاهیم جغرافیایی را تسهیل می‌کنند.

بخش‌هایی جذاب در درس جغرافیا

از بین مقوله‌های بخش‌های جذاب درس جغرافیا، رسانه‌های بصری، جغرافیای طبیعی، جغرافیای انسانی و کل جغرافیا، جغرافیای طبیعی به عنوان جذاب‌ترین بخش از نظر دانش‌آموزان شناسایی شد. این نتیجه نشان می‌دهد که دانش‌آموزان به جغرافیای طبیعی بیشتر از سایر گرایش‌های جغرافیایی علاقمند هستند. چند دلیل ممکن برای این علاقه وجود دارد: ارتباط با طبیعت: جغرافیای طبیعی شامل مطالعه پدیده‌های طبیعی مانند کوه‌ها، رودخانه‌ها، جنگل‌ها و آب و هوا است که ممکن است برای دانش‌آموزان جذاب‌تر و ملموس‌تر باشد؛ تجربه‌های عملی: بسیاری از مفاهیم جغرافیای طبیعی را می‌توان از طریق سفرهای میدانی و مشاهده مستقیم یاد گرفت، که این روش‌های آموزشی می‌تواند برای دانش‌آموزان جذاب‌تر باشد؛ تصاویر و رسانه‌های بصری: جغرافیای طبیعی اغلب با تصاویر زیبا و

جذاب از مناظر طبیعی همراه است که می‌تواند توجه دانش‌آموزان را جلب کند؛ اهمیت محیط‌زیست: با افزایش آگاهی درباره تغییرات اقلیمی و مسائل محیط‌زیستی، دانش‌آموزان ممکن است به جغرافیای طبیعی به عنوان راهی برای درک بهتر این مسائل علاقه‌مند شوند.

نقش معلم در افزایش علاقه به درس جغرافیا

بر اساس یافته‌های پژوهش، از نظر دانش‌آموزان، معلم نقش زیادی در بهبود یادگیری و افزایش علاقه در درس جغرافیا دارد. این نقش و تأثیرگذاری می‌تواند ناشی از چند عامل باشد: نحوه تدریس معلم: استفاده از روش‌های جذاب و متنوع تدریس می‌تواند یادگیری درس جغرافیا را برای دانش‌آموزان جذاب نماید و تأثیر مضاعفی بر بهبود یادگیری داشته باشد؛ ایجاد تعامل مثبت همراه با یادگیری مشارکتی با دانش‌آموزان؛ ایجاد ارتباط دوستانه و نوعی محیط یادگیری تعاملی و مشارکتی بین معلم و دانش‌آموز می‌تواند باعث ایجاد انگیزه، تشویق برای تلاش، پیشرفت و افزایش اعتماد به نفس دانش‌آموزان گردد و نتیجتاً به دانش‌آموزان کمک نماید تا مفاهیم را بهتر درک کنند و علاقه بیشتری به درس پیدا نمایند؛ ارائه مثال‌های واقعی و کاربردی؛ معلم می‌تواند با ارائه مثال‌های واقعی و کاربردی از مفاهیم جغرافیایی، به دانش‌آموزان نشان دهند که چگونه این مفاهیم در زندگی روزمره و مسائل جهانی کاربرد دارند. این رویکرد می‌تواند به دانش‌آموزان کمک کند تا اهمیت و کاربرد جغرافیا را بهتر درک کنند.

تغییراتی برای جذاب‌تر شدن درس جغرافیا

نتایج پژوهش نشان داد که کاهش محتوا و حجم کتاب‌ها باعث جذاب‌تر شدن دروس جغرافیا و نتیجتاً بهبود یادگیری دانش‌آموزان می‌گردد. از دلایل این تأثیرگذاری می‌توان به چند مورد اشاره کرد: تمرکز بر مطالب اصلی و ضروری: کاهش حجم مطالب باعث می‌شود دانش‌آموزان بر مطالب کلیدی تمرکز کنند و از این طریق فرآیند یادگیری این مطالب تسریع گردد؛ کاهش بار ذهنی: حجم زیاد اطلاعات می‌تواند باعث خستگی و استرس دانش‌آموزان شود. کاهش محتوا می‌تواند به کاهش بار ذهنی و افزایش تمرکز و انگیزه یادگیری کمک کند؛ اختصاص فعالیت‌های عملی و مشارکتی جایگزین: با کاهش مطالب غیر ضروری بعضاً زمان بیشتری برای تعامل فعالیت‌های کلاسی و مشارکت در فعالیت‌های عملی فراهم می‌شود.

زمان مطالعه درس جغرافیا

بر اساس نظرات دانش‌آموزان، مدت زمانی که برای مطالعه درس جغرافیا اختصاص داده می‌شود کمتر از چهار ساعت در هفته است که نشان‌دهنده اهمیت و انگیزه کم آنها برای یادگیری این درس است. اختصاص دادن زمان کمتری برای مطالعه درس جغرافیا می‌تواند دلایل مختلفی داشته باشد که از جمله می‌توان به جذاب نبودن محتوای کتاب درسی جغرافیا، حجم زیاد مطالب، در اولویت قرار ندادن درس جغرافیا نسبت به درس‌های دیگر، روش‌های تدریس و غیره اشاره کرد.

اهمیت جغرافیا در درک محیط پیرامون

بر اساس یافته‌های پژوهش، دانش‌آموزان نظرات متفاوتی درباره ارتباط درس جغرافیا با شناخت و درک محیط ارائه کردند، اما بیشتر دانش‌آموزان معتقداند که این درس در درک عمیق محیط پیرامون نقشی اساسی و تعیین کننده دارد. به نظر می‌رسد این امر از یک طرف بدلیل ماهیت علم جغرافیاست که ارتباط مستقیمی با مسایل روزمره زندگی دارد و از طرف دیگر بدلیل افزایش آگاهی محیطی در دنیای امروز است که ضرورت توجه به دروسی مانند جغرافیا را دوچندان می‌کند.

مفید بودن مطالب جغرافیا در زندگی روزمره

براساس نتایج پژوهش، بنظر برخی از دانش‌آموزان مطالب درس جغرافیا اساساً در زندگی روزمره کاربردی ندارد، در حالی که برای برخی دیگر این درس بسیار مفید است. لذا نوع نگاه دانش‌آموزان به درس جغرافیا می‌تواند بر بهبود یادگیری آنان تأثیرگذاری زیادی داشته باشد. این نتیجه می‌تواند متأثر از چند عامل باشد: تفاوت در تجربیات شخصی: دانش‌آموزانی که تجربیات شخصی بیشتری با موضوعات جغرافیا دارند، ممکن است این درس را کاربردی‌تر و مفیدتر بدانند. به عنوان مثال، دانش‌آموزانی که در مناطق روستایی زندگی می‌کنند، ممکن است بیشتر با مسائل محیطی و جغرافیایی درگیر باشند؛ تنوع در علاقه‌مندی‌ها: علاقه‌مندی‌های شخصی دانش‌آموزان نیز می‌تواند نقش مهمی در نگاه آن‌ها به درس جغرافیا داشته باشد. دانش‌آموزانی که به موضوعات محیطی، سفر و فرهنگ‌های مختلف علاقه دارند، ممکن است این درس را جذاب‌تر بدانند. این نتیجه نشان می‌دهد که برای بهبود یادگیری درس جغرافیا، باید به نوع نگاه دانش‌آموزان توجه کرد و تلاش کرد تا این نگاه را به سمت مثبت و کاربردی تغییر داد.

متناسب بودن محتوای کتاب جغرافیا با سطح درک دانش‌آموزان

با توجه به نتایج پژوهش، بیشتر دانش‌آموزان معتقدند که محتوای درسی کتاب جغرافیا با درک و فهم آنان در سطح متوسطی هماهنگ است. براین اساس می‌توان گفت که محتوای درسی کتاب جغرافیا به طور کلی با سطح درک و فهم دانش‌آموزان هماهنگ است، اما چالش‌هایی نیز در این زمینه وجود دارد که با اقداماتی نظیر تغییر روش‌های تدریس، مطالعه عمیق روی ابعاد این مسئله و غیره می‌توان این چالش‌ها را کاهش یا رفع نمود.

تأثیر فعالیت‌های یادگیری در کتاب جغرافیا

یافته‌های پژوهش نشان داد که نظرات دانش‌آموزان درباره تأثیر فعالیت‌های کتاب درسی بر بهبود یادگیری متفاوت است. برخی اعتقاد دارند که این فعالیت‌ها تأثیر بالایی در بهبود یادگیری دارند، در حالی که دیگران این تأثیر را مشاهده نمی‌کنند. در این زمینه چند نکته قابل تأمل است: کیفیت و طراحی فعالیت‌ها: کیفیت و طراحی فعالیت‌های کتاب درسی نیز می‌تواند نقش مهمی در تأثیرگذاری آن‌ها داشته باشد. فعالیت‌هایی که به خوبی طراحی شده‌اند و با اهداف آموزشی هماهنگ هستند، احتمالاً تأثیر بیشتری بر یادگیری دارند؛ مشارکت و تعامل دانش‌آموزان: میزان مشارکت و تعامل

دانش‌آموزان در فعالیت‌ها نیز می‌تواند بر تأثیرگذاری آن‌ها تأثیر بگذارد. فعالیت‌هایی که دانش‌آموزان را به مشارکت فعال و تعامل با یکدیگر تشویق می‌کنند، معمولاً مؤثرتر هستند؛ نقش پشتیبانی معلمان؛ نقش معلمان نیز از عوامل مهم دیگری است که در میزان مشارکت و اثرگذاری فعالیت‌های کتاب جغرافیا می‌تواند تعیین کننده باشد.

تأثیر مطالعات خارج از کتاب در یادگیری جغرافیا

بر اساس نظرات دانش‌آموزان تأثیر مطالب و منابع غیر درسی بر یادگیری درس جغرافیا متفاوت است. برخی باور دارند که این منابع می‌توانند تأثیر مثبتی در یادگیری و افزایش انگیزه نسبت به درس جغرافیا داشته باشند. این تأثیرگذاری می‌تواند از طریق تنوع در منابع یادگیری و توسعه مهارت‌های تحقیق و توسعه بر بهبود یادگیری در درس جغرافیا تأثیر مثبتی داشته باشد و دانش‌آموزان را به یادگیری مستقل و خودمحور تشویق نماید.

نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی عوامل مؤثر بر بهبود یادگیری دانش‌آموزان در درس جغرافیا در دبیرستان‌های دخترانه شهر بیرجند انجام شد. یافته‌ها نشان داد که روش‌های آموزشی متنوع، استفاده از فعالیت‌های عملی و مشارکتی، و کاهش حجم محتوای کتاب‌های درسی از عوامل اصلی بهبود یادگیری محسوب می‌شوند. از میان این روش‌ها، تأثیر مثبت گردش علمی بر یادگیری دانش‌آموزان برجسته‌تر بود؛ زیرا این روش با ایجاد تجربه‌های عملی و انگیزه‌بخش، موجب تقویت درک مفاهیم جغرافیایی می‌شود. همچنین، استفاده از نقشه‌های مفهومی به‌عنوان ابزاری مؤثر در ساده‌سازی مفاهیم پیچیده جغرافیا شناخته شد. یافته‌ها نشان داد که معلمان نقش اساسی در بهبود یادگیری دارند. تدریس جذاب، تنوع در روش‌ها، و ایجاد تعامل مثبت با دانش‌آموزان از جمله عوامل مؤثر بر افزایش علاقه‌مندی دانش‌آموزان به درس جغرافیا است. ارائه مثال‌های واقعی و کاربردی نیز به‌عنوان یکی از راهبردهای موفق در تدریس شناسایی شد. نتایج پژوهش حاضر با مطالعات مشابه همسوست. به‌عنوان مثال، تأثیر مثبت بازدیدهای میدانی در مطالعات Sadeghi & Lagzian (۲۰۱۷) و Mohammadi & Abedini (۲۰۲۰) نیز تأیید شده است. این مطالعات نشان داده‌اند که بازدیدهای میدانی و گردش علمی باعث تقویت یادگیری عمیق‌تر می‌شوند. همچنین، یافته‌های پژوهش درباره تأثیر مثبت روش‌های مشارکتی بر خلاقیت دانش‌آموزان با نتایج Ahmadi et al (۲۰۱۸) مطابقت دارد. یکی از نقاط ضعف پژوهش حاضر، عدم پرداختن مستقیم به نقش فناوری‌های نوین در آموزش جغرافیا است. پژوهش‌های Dolatshahi & Toulabi Nejad (۲۰۲۴) و Moradi (۲۰۲۱) نشان داده‌اند که استفاده از فناوری‌هایی نظیر هوش مصنوعی، داده‌های ماهواره‌ای، و پهپادها می‌تواند موجب افزایش انگیزه و مهارت‌آموزی دانش‌آموزان شود. پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های آینده این حوزه را بیشتر بررسی کنند.

در مجموع، یافته‌های پژوهش حاضر می‌تواند به معلمان، مدیران مدارس، و سیاست‌گذاران آموزشی در بهبود کیفیت یادگیری درس جغرافیا کمک کند. کاهش حجم محتوای کتاب‌های درسی، طراحی برنامه‌های آموزشی متناسب با نیازهای روز، استفاده از روش‌های تدریس مشارکتی، گردش علمی، بهره‌گیری از نقشه‌های مفهومی و رسانه‌های بصری، و تجهیز مدارس به فناوری‌های نوین آموزشی از جمله پیشنهادهای است که می‌تواند در راستای بهبود یادگیری دانش‌آموزان مؤثر باشد. باتوجه به اهمیت فناوری‌های نوین در آموزش، پیشنهاد می‌شود که پژوهش‌های آینده نقش این ابزارها را در تدریس درس جغرافیا به صورت جامع‌تر بررسی کنند.

پیشنهادهای

پیشنهادهای کاربردی برای بهبود یادگیری دانش‌آموزان در درس جغرافیا بر اساس یافته‌های پژوهش شما می‌تواند شامل موارد زیر باشد:

- توجه به تنوع در روش‌های تدریس مانند گردش‌های علمی، نقشه‌های مفهومی و رسانه‌های بصری می‌تواند جذابیت درس جغرافیا را افزایش دهد و یادگیری را مؤثرتر کند.

- بازبینی و کاهش محتوای کتاب‌های درسی می‌تواند از بار ذهنی دانش‌آموزان بکاهد و به یادگیری عمیق‌تر و ماندگارتر کمک کند.

- بهره‌گیری از ابزارهایی نظیر سامانه‌های اطلاعات جغرافیایی (GIS) و دیگر فناوری‌های نوین می‌تواند به تحلیل بهتر داده‌ها و درک مفاهیم کمک کند.

- استفاده از نرم‌افزارها و اپلیکیشن‌های آموزشی می‌تواند به دانش‌آموزان کمک کند تا مفاهیم جغرافیایی را به صورت تعاملی و جذاب یاد بگیرند.

- استفاده از تکنولوژی واقعیت مجازی (VR) برای ایجاد تجربه‌های مجازی از مکان‌های جغرافیایی مختلف می‌تواند یادگیری را جذاب‌تر و مؤثرتر کند.

- برگزاری مسابقات و چالش‌های مرتبط با جغرافیا می‌تواند انگیزه و علاقه دانش‌آموزان را افزایش دهد.

- برنامه‌ریزی برای بازدید از مراکز تحقیقاتی و دانشگاه‌ها می‌تواند به دانش‌آموزان کمک کند تا با تحقیقات و پروژه‌های علمی در زمینه جغرافیا آشنا شوند.

- برگزاری کارگاه‌های آموزشی برای آموزش مهارت‌های تحقیق و پژوهش می‌تواند به دانش‌آموزان کمک کند تا به صورت مستقل و خودمحور به یادگیری بپردازند.

منابع

1. Abedini, M;& Mohammadi,A. (2020). The Impact of Geography Field Trips on Learning among Middle School Students in Qeshm City. Orford Research Journal, 51, 179-201. (IN Persian), SID. <https://sid.ir/paper/524498/fa>.
2. Ahmadabadi, A., & amiri, E. (2023). Challenges of teaching geography: from the perspective of teachers (case study: high school humanities students). Quarterly Journal of Research in Social Studies Education, 5(3), 17-34. (IN Persian), doi: 10.48310/rsse.2024.15725.1184.
3. Ahmadi, P., Samadi, P., & Minaei, M. (2018). The impact of cooperative learning on fostering students' creativity in geography. Journal of Initiative and Creativity in the Humanities, 8(1), 1-22. (IN Persian), <https://civilica.com/doc/793769>
4. Asadian, F., Sadeghi Boroujerdi, S., & Yoosefou, B. (2011). Is it possible to design and plan the integration of physical education with geography?. Journal of Sport Bioscience Researches, 1(3), 85-91.(IN Persian). SID. <https://sid.ir/paper/240525/fa>
5. Bar-Khoda, S. J., Jaleh, & Tarom, R. A. (2020). Methods and techniques of teaching: A collection of educational sciences (1). Mashaveran Sood Mahan Publications; First Edition. (IN Persian).
6. Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. Qualitative research in psychology, 3(2), 77-101. DOI:10.1191/1478088706qp063oa
7. Brysch, C. P. (2014). Status of geography education in the United States. A report for the National Geographic Society Education Foundation. <https://www.jstor.org/stable/41144570>
8. Chang, C. H., & Kidman, G. (2023). The rise of generative artificial intelligence (AI) language models-challenges and opportunities for geographical and environmental education. International Research in Geographical and Environmental Education, 32(2), 85-89. <https://doi.org/10.1080/10382046.2023.2194036>.
9. Dolatshahi, Z., & Toulabi Nejad, M. (2024). Factors and strategies effective in geography lessons education. Quarterly Journal of Research in Social Studies Education,4(18),59-68.(IN Persian) .doi: 10.48310/rsse.2024.15840.1188.
10. Etratdoost, M., & Amirifar, S. (2023). Drawing the Network of Themes and the Appropriateness of the Verses of Surah Ankabut using Thematic Analysis Method. Journal of Qur'anic Interpretation and language, 11(2), 145-162.(IN Persian). doi: 10.30473/quran.2023.61027.3030.
11. Flick, U. (2020). An Introduction to Qualitative Research (11th ed., H. Jalili, Trans.). Tehran: Ney Publishing.(IN Persian).
12. Kimble, G.A. (1961). Hilgard and Marquis Conditioning and Learning (2nd ed.). Prentice-Hall, Englewood Cliffs, NJ.
13. Moradi, M., Naderi, M., Naderi, F., Mahmoud Abadi, M., & Sistani Badooei, M. (2021). The Role of Remote Sensing (RS) and Geographic Information System (GIS) in Teaching Geography and Improving the Scientific and Research Level of Students in Schools. Quarterly Journal of Research in Social Studies Education, 3(4), 107-122. (IN Persian), doi: 20.1001.1.27832279.1400.3.4.7.2.
14. Porsesh, S., Ghasemizad, A., & Mashayekh, P. (2021). Identifying the Professional Development Components of Primary Education Teachers and Managers with Using Themes Analysis Method. Sociology of Education, 7(1), 254-265.(IN Persian) doi: 10.22034/ijes.2021.532033.1072

15. Rezaei, A., Hashemi, S. . Y., & Qnaatyan, E. (2023). Evaluating the effect of the teaching method "role play and drama" in promoting students' interest in geography (a case study of Abadan humanities students). *Quarterly Journal of Research in Social Studies Education*, 1(5), 43-56. (IN Persian). doi:20.1001.1.27832279.1402.5.1.3.6
16. Sadeghi, A., & Lagzian, M. (2017). The Role and Importance of Field Trips in Teaching Geography and Earth Sciences. *Pouyesh in Humanities Education*, 3(8), 79-87. (IN Persian). doi:20.1001.1.27172260.1396.3.8.6.8
17. Safi, A. (2010). *The image of the teacher: Respecting personality, qualifications, skills, memories, and experiences of teachers* (5th ed.). Parent-Teacher Association. (IN Persian).
18. Scott, E., Rodríguez, G., Soria, Á., & Campo, M. (2014). Are learning styles useful indicators to discover how students use Scrum for the first time?. *Computers in Human Behavior*, 36, 56-64. DOI:10.1016/j.chb.2014.03.027
19. Seif, A. A. (2023). *Modern educational psychology: Psychology of learning and teaching* (32nd ed.). Tehran: Doran Publishing. (IN Persian).
20. Shams, M. (2019). Multilevel Analysis of Factors Influencing the Achievement of 4th Grade Students in Mathematics with Emphasis on Mothers' Employment. *Journal of Applied Sociology*, 30(4), 59-76. (IN Persian), doi: 10.22108/jas.2019.112307.1450
21. Sheykh zadeh, M. (2012). Servant Leadership model based on the Views of Imam Khomeini (RA). *Journal of Studies in Religion, Spirituality & Management*, 1(1), 7-36. (IN Persian).
22. The Ontario curriculum (2018) *Social Studies and History and Geography*, Ontario, Canada.
23. Zamani, A. (2017). The recognition and analysis of factors influencing the quality of education in higher education. *Journal of Innovation and Entrepreneurship*, 6(11), 23-35. (IN Persian). <https://sid.ir/paper/260434/en>
24. Zibanajad Jalodaar, H. (2023). Investigating the role of active teaching methods in learning geography from the perspective of secondary school students. 7th International Conference on Educational Sciences, Psychology, Counseling, Education, and Research, Tehran. 1-7. (IN Persian), <https://civilica.com/doc/1763092>.